

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA
KOLÓZSVÁR, K. R. M. SZÁZASÁGI AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

szám.

ANUL IV

Nr. 39

30

SEPTEMBRIE

1923

În acest număr: Fierbe în țară... de Octavian Goga; Pax, poezie de Zaharie Bârsan; Problema administrativă de Gr. L. Trancu-Iași; Pe drumul exagerărilor de Octavian Prie; Pe toate fețele de Ion Gorun; Contribuția științifică a Ardealului la guvernarea țării de P. Nemoianu; Prin valorile tulburi ale vieții de Septimiu Popa; O stupidă brutalitate de Alexandru Hodoș; Cronică politică: Știrile senzaționale de Ion Balint; Gazeta rimată: Leacurile Voivodului de Mița Burghiu; Insemnări: Partenie Cosma, Planurile „fasciste” ale dlui Goga, Tovărășii urâte, Vine dela Olpret! Informatorii lor, „Fascism” în armată? Anectodă d-lui Vaida, Apărătorii ordinii, Protocoalele Sionului.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 8 Lei

Țara Noastră

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

szám.

Fierbe în țară...

Dacă ar fi să-i credem pe cuvânt pe antreprenorii de opinie publică dela București situația ar fi în adevăr îngrijitoare și țara s'ar găsi la marginea prăpastiei. Fantazia colorată a honigmanilor și rozenthalilor, unită cu setea de scandal, cea mai remarcabilă însușire profesională din arsenalul lor, ticluiesc zilnic povești de roman foileton de cea mai ordinară speță.

Nu știu la ce se reduce adevărul în vechiul Regat, pentru care se vor găsi destui mai bine informați decât subsemnatul să puie lucrurile la punct și să lămurească lumea cât de departe au ajuns „mişcările fascisto-antisemite”. Deocamdată așteptăm să treacă această fază tulburătoare în care reporteri cu educația făcută la cinematograful lansează comploturi de generali, lovituri de stat, organizații oculte și mai ales porniri primejdioase pentru consăngenii patrioți ai lui Goldstein dela Jilava. Ar fi în adevăr foarte ridicol să fe cădem în cursă un moment măcar și să ne permitem a vedea situația prin prizma chioară a acestor vânzători de haine vechi rătăciți în gazetăria românească. Așteptăm deci lămuririle oamenilor cum se cade și vom vorbi atunci...

Sunt însă stările din Ardeal de sub ochii noștri care în monitoarele amintirilor negustori de cerneală apar falsificate și deformate ca într'o idioată oglindă de bălțiu.

Asupra acestora aș dori să mă rostesc cu dorința de-a înlătura toate contrafacerile și-a da puțința conștiinței obștești să vadă realitatea. Voi spune cuvinte sincere aici mângâindu-mă cu amintirea că și în vremuri mult mai grele ca cele de azi mi-am îngăduit luxul de-a vorbi limpede și voi căuta să luminez cu un reflector crud în rostul lucrurilor, convins fiind că eufemismele fade constituie atitudinea cea mai puțin inteligentă.

Presa de bulevard din București a alarmat publicul cu preținsele

orori ale așa zisului fascism din Ardeal și cu antisemitismul feroce de aici. Un singur număr din gazeta „Lupta”, pornită în lume sub girul moral al dlui Fagure și frații săi de alt nume, pe trei coloane și mai bine cu slove cât pumnul și cu-o specială arhitectură de subtiluri vorbește de „fascismul militar din Cluj”, de „complotul dela Sighetul Marmăției” în care se plănuia ca „să le ia evreilor averile și să le împartă celor care intră în rândurile fasciștilor”, de „pârjolul care se va deslănțui contra evreilor” și-o întreagă serie de monstruoase combinații pe care numai timoarea isterică de „ghetto” le poate pune în circulație. Toate aceste prăpăstii se dau cu-o perfidă aparență de verosimilitate, ca venind dela „redacția noastră din Cluj” cu însemnări de fapte și nume proprii în stil telegrafic pentru complecta zăpăcire a deaproapelui. La Sighet în Maramureș de pildă totul e cert și precis, catastrofa bate la poartă: „în tot Ardealul au produs senzație știrile”, pentru că „acolo se plănuiește un pogrom pentru ziua de Iom Kipur”. Firește, se dă și numele teribilului urzitor, este un domn Manolache, fost „diurnist la parchetul local” înainte de-a deveni fioros șef de bandă, iar mâna lui dreaptă e fascistul Ferencz Joška, ambasadorul lui Horthy... Cum vedeți, e o complicată garnitură de pericole care amenință liniștea statului. Nu e nici o mirare că mulți cetitori se alarmează și că între alții domnul Jean Th. Florescu, ministru de justiție, fire impresionabilă de fost artist liric, profund afectat de cele auzite s'a crezut dator să grăbească la Cluj unde în fața magistraților și procurorilor într'o dramatică cuvântare a salvat interesele patriei. În această surescitare crescândă se comit uneori veritabile batjocuri ale justiției, stupidități patente, cum a fost deunăzi percheziția de noapte la domiciliul colaboratorului nostru Nemoianu, fost prefect de Caraș-Severin și un distins intelectual de care se vorbește în acest număr al revistei. Nevroza se propagă pe toată linia de către apașii din presă, și opinia publică e răscolită neconținut prin acest aport cotidian al minciunii.

Să vedem ce este în realitate și pe ce se brodează desgustătoare chelălăială...

Fascism în Ardeal?

E o glumă de rău gust, o invenție de redacție, un spirit deplasat de creier obosit, fântoma care se lansează. Fascism întrupat din doctrina domnului Mussolini, cu ritualul dela Roma și cu cămășile negre de pe Via Appia? Fascism, cu binecuvântări *ad hoc* dela amiralul Horthy, cum pretind honigmanii în tulburatele lor înfrigurări de testamentul vechiu? Fascism, cu-o rețea de organizații gata să dea „lovitură de stat” și să deslănțuie „pârjolul”? Nu știm, n'am auzit, n'am văzut. Ni se par caraghioase toate cercetările de acest fel, ori cât de laborioase ar fi din partea faimoaselor noastre organe de siguranță delațiunile în materie. Simplul fapt, că la fostul prefect de Caraș-Severin au tăbărit în puterea nopții să-i răscolească hârtiile, ne-arată pe ce pantă lunecoasă a ridicolului au apucat bunii noștri guvernanți de astăzi...

Reacțiune puternică și agitată a *ideii naționale*, da, există și

apare în proporții tot mai largi în toate colțurile Ardealului. Această mișcare o recunoaștem și-o propagăm și noi. După discordarea primei perioade de după război, în care ne-a copleșit neputința și aventurierii și-au făcut loc cu coatele înaintea, după năvala străinilor care-au acaparat resursele de viață și-au transformat țara într'un târg deșăntat unde totul se vinde, după înhămarea politicianilor noștri lacomi și inconștienți la interese care nu sunt ale noastre, organismul sănătos al sufletului românesc de-aici reacționează și începe să-și afirme trebuințele lui. Din toate părțile se anunță valul de primenire și purificare, o dorință de mai bine vie și cu accente de vijelie pe-alocurea. Ramurile intelectuale ale societății întrețin curentul: studenții, profesorii, advocații, preoțimea, învățătorii și alte tagme. Da, trebuie spus adevărul întreg, aici la noi fierbe în țară, fierbe conștiința națională redesteptată, dând la o parte rețetele uzate ale politicianismului trivial și pretinzând întronarea unei morale noi după experiențele triste de-o jumătate de deceniu. Că fierberea poate avea puncte de înrudire cu recenta evoluție sufletească a întregului continent și că o surdă comunicare subterană aduce de departe acest fluid e probabil, fiindcă exemplele din vecini totdeauna și-au găsit răsunetul și-aici și mai ales fiindcă aparatul de înregistrare al mulțimii în timpul din urmă a devenit mult mai simțitor. Se prea poate, ca și din mișcarea particulară a Italiei de astăzi să se fi degajat o vagă repercursiune de suprafață. Sbuciumul din Ardeal însă e specific local, sunt ranele noastre care dor, ori-cât ar reclama unii și alții pentru vindecarea lor o alifie de import. Dacă judecata pripită a spiritelor ieftine nu e dispusă să vadă în această alvie profundă de reverdicări naționale decât o maimuțăreală de „fascism” care ambalează pe diurnistul Manoiache dela Sighetul Marmației și pe alți nenorociți de teapa lui, sau dacă agitata elaborare de energie a neamului nostru de-aici poate trece în ochii unora ca o manevră subversivă a dictatorului dela Budapesta, cum au impertinența s'o califice gazetele străine din Capitală, lucrul e regretabil, esența lui însă rămâne neschimbată. Această stare de suflet se desfășură cu multă amploare și este o mare greșală din partea celor care răspund vremelnic de destinele țării să creadă c'o pot strivi în procesele verbale ale poliției sau ale judecătorilor de instrucție. Nici un foc nu s'a stins încă cu pălăria și tare mi-e teamă că șicanele meschine pe care le întâlnim în locul unor transformări organice nu vor face decât să întefească volbura începută. Acesta e stadiul actual al frământării neorganizate încă, despre care se poate susține fără a cădea în profetii, că e în creștere și că fiind canalizată de elemente îndrăznețe și conștiente ar putea deveni un factor util în viața de stat a României.

Să trecem acum la „mișcarea antisemită” care întreține în permanentă bățâială călimarele *preseii independente* din strada Sărindar...

La dreptul vorbind o *mișcare* antisemită propriu zisă nu există în Ardeal decât a studenților din Cluj care pe lângă un obiectiv național bine determinat au fixat și-o seamă de postulate vizând supra-saturația evrească dela Universitate. În afară de această mișcare nimeni nu știe aici ca societatea românească să-și fi înjghebat anumite

organizații de apărare sau de agresiune împotriva evreilor. Toate născocirile de gazetă care vor să acrediteze legende cu „pârjoluri” și „pogromuri” sunt multiplicare sau de agenți provocatori copti pentru pușcărie, sau de cunoscuta ipersensibilitate nervoasă care la fiii lui Israel prezintă acute fenomene cronice de imaginație colorată...

Ce există însă în societatea românească față cu evreii din Ardeal? Să vorbim răspicat, fără falșurile și subterfugiile negustorilor de marfă sticată, cu respectul de adevăr care e apanajul oamenilor civilizați. Poporul nostru de-aici, se știe, nu e nici egoist, nici xenofob. O probează istoria lui. Din vechime trăiește alături de alții care l-au exploarat până la sânge, fără ca el să fi schițat gesturi de intoleranță. Dovadă tot trecutul și dovadă mai ales ultima revoluție din Ardeal blândă ca o zi de post și plină de iertare pentru toată lumea ca o liturgie românească. În mijlocul unei vântori care însemna începutul desrobirei după o cumplită tensiune de sute de ani, nici douăzeci de palme n'au răsunit aici, nici cincii indivizi n'au fost culcați la pământ din cohorta ignobilă a lipitorilor de tot soiul ce-au subț vloga unei nații. N'a fost nimic decât praznic și voie bună, o largă revărsare de bunătațe populară pe cât de primitivă pe atât de admirabilă. Ardealul în loc să pedepsească s'a rugat lui Dumnezeu, în loc să măture cu viforul lui șgura veacurilor a început să joace hora unirii. În aceasta țopăială îndelungă au fost primiți toți de-avalma, buni și răi, curați și necurați, de toate credințele și de toate neamurile. Era o pornire unanimă de înfrățire în care înșiși reprezentanții dominațiunii seculare au scăpat neatinși, ne-cum să-i fi trecut cuiva prin gând să se lege de bietul Ițic din colț, spectatorul vesel al acestui strașnic revirement...

De-atunci nici nu s'au împlinit încă cincii ani și poporul nostru de-aici se înfățișază cu-o psihologie schimbată. Seninătatea lui evanghelică s'a dus, impulsurile de fraternizare cu toată lumea i-au slăbit și mâna generoasă înrinsă străinului a început să i se strângă pumn. Este încontestabil un aspect nou de stare sufletească. După mulțumirea de ieri un aier, de amărăciune a început să învâluie masele și-o înăcreală poartă pretutindeni germenul decepției. Un sentiment neplăcut de neîncredere a pornit să neliniștească pe oamenii noștri ca și când în propria lor casă s'ar fi furișat un răufăcător meschin. În această particulară configurație morală, rezultanta sbuciumului interior al anilor din urmă, Ardealul integral resimte astăzi, trebuie s'o recunoaștem, dacă nu o mișcare cum se susține ci o evidentă *dispoziție* antisemită.

De ce? Care sunt motivele acestei pripite îndrumări noi tot mai active și tot mai generale?

Răspundem.

Nu mai țin minte cine, un scriitor evreu, într'una din chinuitoarele porniri de flagelare și autoanaliză frecvente rasei semite, a scris pagini foarte sugestive pentru a constata și-a deplora caracterul anti-politic al semenilor săi. Am urmărit de-atunci această teză în diverse

ipostaze istorice și-am găsit în tot locul verificarea ei. Fără a atinge măcar cu acest prilej o specială demonstrație îndrăznesc să afirm că și la noi a ieșit la iveală penibilul defect cerebral. Nu voi vorbi aici nici măcar de atitudinea evreilor din vechiul Regat, din timpul războiului și de-atunci până azi, ca să-mi pot restrânge constatările numai la Ardeal. Ei bine, această notă antipolitică a evreimii de-aici poartă vina principală și inițială a înăspirii de relațiuni pe urma căreia societatea noastră și-a înlăturat vechea bunăvoință.

Dar să luăm lucrurile pe rând cu măsura liniștei și obiectivității. Din primele momente și până când scriem aceste rânduri evreimea din Ardeal cu toate beneficiile politice și culturale de care a învrednicit-o congresul de pace, — această nouă revărsare a Nilului, — nu și-a putut găsi locul în noua ordine de stat. Fără puțință de mlădiere în materie politică, plină de exagerări și de nevroză, indiscretă și inadaptabilă, această populație în loc de-a-și căuta o formulă de apropiere, robită de speculațiuni pur materiale și-a menținut rostul de corp separat în cadrele statului român. Mai mult decât atât. Dintr'o ciudată înclinare spre paradox care a constituit totdeauna unul din stigmatele rasei, evreii moșteniți de noi în Ardeal, într'o vreme când coreligionarii lor din capitala Ungariei erau aruncați în Dunăre de către detașamentele lui Horthy, aici s'au menținut în rolul lor de maghiarofili iremediabili. În toată viața lor publică din Ardeal ei au afișat un maghiarism particular, un fel de protestare lărmuitoare de fiecare clipă, o mărăitură cinică și enevantă, dovadă școlile lor și mai ales dovadă aproape toată presa zisă unguerească din Ardeal confecționată după tipicul lor de scribi tot atât de departe de neamul lui Arpad ca și lerihonul de Kecikemet...

Pe această spărtură s'a furișat zilnic neîncrederea la noi, au intervenit însă în curând rezoane pozitive mult mai palpabile.

Din primele zile ale războiului general Ardealul a devenit un loc de scurgere pe seama evreimii dela nord. Sub presiunea ofensivelor rusești valuri întregi apăreau acești oaspeți nepoftiți cu figura stranie, cu o căutătură neastâmpărată subt căciula de pisică sălbatică. Ei au năpădit sate și orașe până la linia Mureșului, producând pretutindeni perturbații economice, lăsând în urmă revoltă și desgust. La această zestre fatală s'a mai adăugat invazia pe urma persecuțiilor unguerești, plus metodică imigrare în căutarea unui Canaan. Puneți la olaltă aceste infiltrații continue ale unor străini cu care n'avem absolut nimic de împărțit, cântăriți numărul îngrozitor al acestor intruși pe care nici un tratat internațional nu ne obligă să-i ținem în spinare și veți vedea că prezența lor schimbă radical raporturile demografice din acest colț de pământ. Este o tragedie a cifrelor implacabilă care ne palmuiește la tot pasul și pe care intuiția populară o simte.

Aceste cete de lăcuste însă nu sunt martori impasibili ai stărilor de-aici, nici măcar consumatorii liniștiți ai grâului românesc. Prezența lor e un flagel economic. Reacțiunea împotriva lor e cea mai legitimă

tresărire de autoconservare. Să nu ni să vorbească de placide idei umanitare și de teorii egalitariste garnisite cu flori retorice, aș vrea să văd un colț din Engiltera sau din Normandia cum ar suporta o asemenea penetrație parazitara... Indivizii nou-veniți s'au răzlețit cu o grabă febrilă în toate unghiurile ca o pecingine, aparatul lor cumplit de afaceri s'a pornit în mijlocul unui popor patriarhal complet dezarmat. Rezultatul după câțiva ani se vede: acapararea absolută a comerțului și industriei și deposedarea metodică a stăpânilor de ieri. Orașele din nordul Ardealului cu populația supra încărcată de acești călători au trecut în proprietatea lor. La aceste putem adăuga și sinistra farsă cu mult pomenitele naționalizări ale întreprinderilor de-aici, unde politicienii noștri cu inima în stomac s'au aciuit ca să-și împrumute firma lor unor scopuri de exploatare străină în schimbul jetoanelor de prezență... Mână în mână cu această răsturnare a valorilor a mers și merge corupția cea mai înfricoșată. O administrație începătoare recrutată dintr'o societate contaminată de relele războiului a fost trecută prin toate ispitele stricăciunii. Un imens putregai s'a înfipt aici, un teribil cancer care va trebui ars din rădăcină. Hoții și contrabandiștii de toate spețele mișună pela colțuri de stradă și răsuflarea lor otrăvită pe enorma distanță dela căsuța secretarilor comunali până la cabinetele miniștrilor își duce „pârjolul“ grozav în toate fibrele statului proaspăt...

Mai puneți la aceste pricini înșirate în mod sumar presa dela București, cumătra lor sufletească care-i ocrotește și-i strânge la sân iubindu-i peste capetele noastre. Cumpăniți înfusiunea zilnică ce ni se face de bațjocură grosolană a tuturor altarelor noastre, îmbulzeala acestor neofiți la toate ocaziile, amestecul lor inoportun în chestiunile intime ale Ardealului, întrigăria lor politică de proastă calitate, indelicateța și grandilocvența jignitoare...

Toate aceste au tras în cumpănă și azi și mâine. Instinctul mulțimii anonime fără nici o doctrină s'a ridicat împotriva lor. Dela un capăt al țării la celălalt milioanele de oameni s'au exasperat și-acești bătuți ai norocului cu beatitudinea lor antipatică din vagonul restaurant ori din toate stațiunile balneare au început să le cadă pe nervi. Astăzi au devenit o psihoză a maselor și sunt pe cale să ia proporțiile unei grave probleme de guvernământ. Opinia publică se înfierbântă din ce în ce cu deosebire la ideea că populația de baștină a țării e orfană, fiindcă simte cu durere că celebrii oameni politici din sânul ei și-au pierdut glasul în registrele consiliilor de administrație ale băncilor dușmane...

Iată realitatea mișcărilor „fascisto-antisemite“ din Ardeal, spusă cu răceala obiectivă a unei expertize medicale.

Vor crede-o cei în drept și vor trage concluzii din ea, venind cu măsurile pozitive ale unei guvernări de mână tare, singura care poate remedia situația? Li privește. Sau se vor mulțumi cu cuvântări bine simțite și cu perchiziții la domiciliu? Să vedem. În orice caz aici fierbe cazanul și vântul suflă din toate părțile...

Eu am spus adevărul neted fără înconjur și fără reticențe. Suport în liniște toate consecințele și nu mă mișcă deloc puhoiul de insulte ce vor prăvăli asupra mea energumenii unei anumite prese din Capitală careia deocamdată nu-i trimit decât disprețul meu...

Dacă după toate acestea se prezintă și cazul unei percheziii la domiciliu, o primesc și pe asta cu-o singură condiție, să se facă într'o zi de Duminecă, când la cărciumele din Ciucea biata țărănime și-ar putea înfățișa pitorescul ei tragic, stoarsă de alcoolul preschimbat în arginți de pungi străine și avere...

Ar avea cel puțin un argument trecător ca să înțeleagă de ce fierbe în țară...

OCTAVIAN GOGA

Pax

Pământul cuminte și bunul pământ!...
Nimica nu-l miră... nimica nu-l doare;
Noroc... fericire... blesteme... oroare...
Ca frunzele moarte le joacă pe vânt!
Nimica nu vede... visează 'nainte
Și doarme... bătrânul cuminte.

Se sbuciumă lumea pe el ca 'ntrun iad;
Ar vrea să-l clinească din liniștea-i sfântă,
Și valuri de valuri de uri se frământă...
Pornesc cu trufie... se 'nalță și cad!
O, cuib de odihnă... popas pentru vise...
Părinte cu brațe deschise!

Primește la sânu-i pe buni și pe răi
Și nici nu clipește din neagra-i pleoapă
Și tot ce-i mărire adună și 'ngroapă
In gene tăcute de munți și de văi...
Și-l ninge... și-i rece mărirea deșartă...
Și iartă părintele... iartă!

Visează... și simte... deși nu e viu...
Și doarme.. și'n somnu-i se 'nchină la soare...
Când soarele-i zice... se 'mbracă de floare
De-i zice: „îngheață!“... e glod și pustiu...
Porunca luminei de sus îi e dreaptă...
Și-asteaptă... pe toți îi asteaptă!

ZAHARIE BÂRSAN

Problema administrativă

Primesc dela dl. Iosif Iacob, profesor la Academia de Drept din Oradea-Mare lucrarea sa de o mare importanță: „*Problema administrativă a statului român întregit*“. Toți cei ce se preocupă de viitorul țării întregite trebuie să cetească cu luare aminte notele fostului prefect al Bihorului, dl. Iosif Iacob. Reflecțiile sale asupra problemei administrative sunt rezultatul experienței dobândite ca prefect al celui mai mare județ al țării noastre. Bihorul numără peste 400 de comune și cel care este pus în fruntea unui asemenea județ trebuie să îndeplinească mai multe condițiuni. În prim loc, bineînțeles, o adâncă cunoștiință a problemei administrative, apoi să dea dovadă de cinste exemplară, de imparțialitate în raporturile dintre cetățeni, mai ales când ei aparțin la deosebite culturi, și să aibă tactul cerut unui bun administrator, cu deosebire în perioada de închegare a țării. Cine a avut norocul să viziteze Bihorul — și eu am fost de multe ori acolo — în timpul prefectoratului dlui Iacob s'a putut convinge că dsa îndeplinea toate aceste condițiuni.

Am ținut să spun câte-va cuvinte despre autor, pentru a atrage deosebită atențiune asupra operei sale. În primul capitol, dl. Iacob se întreabă *ce înseamnă a administra?* A administra înseamnă, ne spune fostul prefect, a lucra în mod sistematic și conștient pentru realizarea unor scopuri bine definite. După cum un individ sau o entitate particulară -- o societate pe acțiuni -- ca să ajungă la un bun rezultat trebuie să desfășoare o activitate sistematică, continuă și conștientă, tot așa și statul.

Activitatea aceasta este a *națiunii*, privită ca subiect activ de stat. Scopul acestei activități este realizarea intereselor publice. — În urmărirea lui autorul se ocupă de *problema administrațiunii biurocratice* și spune că din experiența veacurilor se știe că administrațiunea biurocratică este cel mai mare dușman al libertății naționale și al libertății civile și politice. Înțelesul acestui lucru, dl. Iacob îl trage din trecutul plin de suferințe al poporului românesc, neajunsuri cauzate în mare măsură de o administrație biurocratică străină de idealurile și scopurile națiunii române.

Ocupându-se de problema descentralizării, dsa spune că *guvernământul trebuie să fie centralizat, administrația trebuie să fie descentralizată*, iar în ceiace privește controlul administrativ el trebuie să fie exercitat prin *contenciosul administrativ* pentru a se subordona astfel acțiunea administrativă *controlului juridic* din partea unui organ înzestrat cu toate garanțiile independenței judecătorești. Dsa este de părerea — în altă ordine de idei — ca în țara noastră să se introducă sistemul preconizat de englezi, înființându-se la fie-care minister un *secretar general politic și unul administrativ*.

Decât votarea unei Constituții, ne arată autorul, ar trebui mai bine în statul român întregit să se respecte *legalitatea administrativă*. — Pentru ca statul român, să se numească un stat modern constituțional și de drept, trebuie să se facă totul cât mai repede și mai energetic. Altfel Constituția va avea soarta unui petec de hârtie!

În ultimele capitole din aceasta prețioasă lucrare, dl Iacob arată cum trebuie să fie o bună administrație: ca funcțiune *stabilă*, ca scop *permanent*, ca organizațiune *conservativă*. Ea trebuie să fie *tare și energetică*, în *serviciul integral* al intereselor publice.

Neamul românesc reunit între hotarele etnice, având ca reazăm puterea vie a statului unitar național, trebuie să asigure suveranitatea națională și caracterul său național, cultural și juridic. — *Independența în afară, iar înlăuntru desvoltarea liberă, progresul social, cultural și economic al națiunii, realizarea intereselor particulare îndreptățite în cadrul intereselor publice*.

Cred că nu scapă nimănui importanța problemelor și faptul că sunt studiate de un ardelean. — Lucrul de căpetenie este că ideile arătate în cartea dlui Iacob nu sunt numai coprimări de dorinți de ordin teoretic, ci unele sunt învățăminte trase dintr'o lungă experiență administrativă, pe care fără nici o ezitare o pot numi model, iar pentru înfăptuirea celorlalte duce lupta grea acolo la hotarele apusene ale țării noastre călăuzit de un singur ideal: *Al desăvârșitei unificări și întăriri a neamului românesc*.

Iată cauza pentru care am vrut să scriu aceste câte-va rânduri, nu pentru a scuti pe cei ce se interesează de viitorul neamului nostru de a ceti cartea dlui Iacob, ci mai mult ca un omagiu adus pentru munca și devotamentul acestui bun tovarăș de luptă.

GR. L. TRANCU-IAȘI

Pe drumul exagerărilor

— Intre partidul național și cel liberal —

Nu se gândea nimeni, la 1918, că după cinci ani de viață nouă de stat, vom înregistra astăzi în politica românească roadele pe care le vedem în unele părți.

Atunci eram o pereche tânără, în fața cununiei. Iar în asemenea momente nu puteam să avem unul față de celălalt, decând accente de eternă alipire și dragoste. Vechiul Regat ne încărca cu laude, preamărind calitățile noastre existente și neexistente, iar noi ardelenii juram credință și tot ceea ce poate făgădui un popor fericit într'un moment de mare entusiasm național. Câți au mai rămas prinși astăzi în săltăreața „horă a unirei“ de pe vremuri? Cetiți ziarele guvernului, apoi pe cele ale partidului național, ca să vedeți ce se poate alege dintr'o căsătorie încheiată în zodia perspectivelor unui viitor de aur. Grave acuzațiuni se aruncă de dincolo și de dincoace de Carpați și schimbul acesta de vorbe, între anumiți „frunțași“ tinde să nu rămână izolat, dela partid la partid, ci ar dori să ia proporții generale, dela țară la țară, ca și când două neamuri streine ar sta față în față, înarmate și dârze.

Dreptate, n'au însă nici unii, nici alții.

Unirea necondiționată, proclamată la Alba-Iulia de către poporul nostru exclude amândouă aceste situații: și *separatismul* și *subjugarea*.

Acei cari încearcă să opereze cu lozinca separatismului nu-și dau seama, se vede că sunt condamnați dela început. Poporul nostru nu e separatist și nu va fi separatist niciodată. Iar dacă vreodată i s'ar strica întru atâta sufletul, ca să se refugieze la acest remediu ca la ultimul mijloc de apărare, atunci a eșit din făgașul realităților și amar va plăti o astfel de aberațiune. Dar nici ca *armă politică* nu slujește accentuarea separatismului, fiindcă *nu crede* nimeni în seriozitatea ei. În schimb însă lozinca e foarte bine venită pentru aceia cari, deținând puterea și luând ca pretext separatismul, sub acest paravan își justifică toate încălcările câte le fac dincoace de Carpați.

Mânia nu a fost niciodată un sfătuitor bun, iar când ea s'a manifestat în materie politică, întotdeauna a avut urmări dezastruoase. Căci, din ce va accentua mai mult separatismul, din aceea va crește duhul de cutropire, ca mijloc — la aparență justificat — de apărare legitimă. Și astfel vom fi mereu puși în fața a două corelative extreme,

cari se provoacă și se sporesc una pe alta. Cu toate acestea, dacă unirea exclude separatismul, tot așa exclude și orice duh de nesocotire a nevoilor locale. Prin unire s'au eliminat consecințele unui război de cucerire, iar două popoare omogene și-au dat mâna frățește ca să împartă munca reclamată de noul stat, ca și roadele ei. Deci, nu poate să-și închipuie cineva ca bunăoară problemele din Transilvania să se soluționeze fără colaborarea noastră sau, ceace este mai trist, cu excluderea elementului transilvănean. Or, tocmai aceasta se întâmplă astăzi. Ardealul e de fapt politicește orfan. În guvernul țării nu are reprezentant. Cei câțiva figuranți, cari sunt bucuroși să acopere cu numele lor actele de guvernământ, câte se descarcă asupra acestui colț de țară, n'au avut niciodată un cuvânt cu greutate despre necesitățile populației ale cărei lipsuri ar trebui să le cunoască și să le vindece.

Tot asemenea stăm și cu organizația ministerelor dela București. S'au desființat toate organele menite a îngriji de administrația specială a Ardealului până la deplina unificare, dar în schimb nu au fost înlocuite cu nimic. Astăzi în ministerele centrale rar veți găsi un ardelean, care să stârnească acea încredere în oameni, dovedind că are toată competența de a se pronunța în chestiunile cari ne privesc. Nu mai vorbesc de departamentele de război, finanțe, externe, industrie și comerț, din cari ardelenii au fost eliminați cu totul, ci pomenesc mai ales de celelalte ministere, unde munca noastră de cunoscători ai unor stări aparte de lucruri ar fi făcut bune servicii țării și s'ar fi putut evita desorientarea de care suferă actualmente administrația țării în ce privește Transilvania. Numai justiția și-a menținut pentru Transilvania un organ informativ aparte, pentru a evita o eventuală descomplectare pe acest teren; încolo, tot mai puțin găsim oamenii noștri de-aici în serviciile de conducere din Transilvania. Acestea sunt lucruri, cari dacă se vor practica și pe mai departe, vor crea aici o stare de spirit, care cu greu va mai putea fi contrabalansată.

Între aceste două tabere de oameni stă partidul poporului. A combated extremele și a pune în sufletele oamenilor echilibrul dictat de situație, iată rațiunea de a fi a acestui partid. Eșit din voința bine încheată a maselor populare, el a combătut întotdeauna *separatismul* și a știut să menajeze cu bunăvoință *interesele provinciilor* în cadrele unității de stat.

În schimb vedem, cum astăzi ni se aduc o seamă de învinuiri.

1. Suntem acuzați, că noi, frângând solidaritatea ardelenescă, am deschis zăgazurile invaziei partidului liberal.

2. Că, în schimb, nu am fost capabili să apărăm interesele Ardealului și astfel inferioritatea de acum a acestei provincii din punct de vedere politic este în parte opera noastră.

Solidaritatea ardelenescă! Dar în ce? Să ne retragem bunăoară cu toții dincoace de Carpați, să facem pe îmbufnații și să așteptăm cu dințele vremii să ne încolțască? Dupăce evenimentele au înfrânt pe toți cei cari cereau un rol preponderant, deși nu aveau nici program pentru a guverna țara, după ce pretenția ridicolă de a îngenunchia vechiul

Regat s'a risipit ca un vis, trebuia să recurgem la o tactică de supărare provincială?

Imprejurările nici odată n'au fost atât de prielnice pentru o solidaritate ca în 1920, când generalul Averescu ne invitase să alcătuim un nou partid politic unitar. Alta ar fi fost fața lucrurilor în întreaga politică românească, dacă tot Ardealul se găsea atunci în tabăra acestui curent pe care țărănimea din vechiul Regat îl ridicase pentru conducerea țării?

Iată unde trebuia să se găsească solidaritatea ardelenescă? De ce s'au cramponat atunci unii oameni de o organizare politică regională? Mai credeau în vre-o autonomie a Transilvaniei, cu toate hotărârile dela Alba-Iulia? Această credință ar fi fost absurdă, căci mai putea oare să existe cineva, care să creadă, că unirea va rămânea într'o zi literă moartă și că răposatul Consiliu dirigent va sta în posesiunea atribuțiilor și ale suverane pentru toate timpurile? Statul acesta proclamat unitar, nu putea scoate din preocupările sale Ardealul, care cu atâta conștiință de rasă s'a contopit în statul nou al tuturor românilor. Și atunci cari erau garanțiile, pentru ca România să se ridice deodată aci la gurile Dunării ca un stat puternic național, ale cărui brațe de fier să se resimtă înlăuntru ca și la hotare? Dacă politica — în afară de caracterul ei de ocupațiune civică — mai e și arta prevederii, nu erau în acest punct date toate elementele de judecată încă din 1918, ca să vedem că țara nu va sta pe loc de dragul nostru, ci își va face cursul înainte, cu noi sau împotriva noastră, până ce își va realiza scopul consolidării sale lăuntrice?

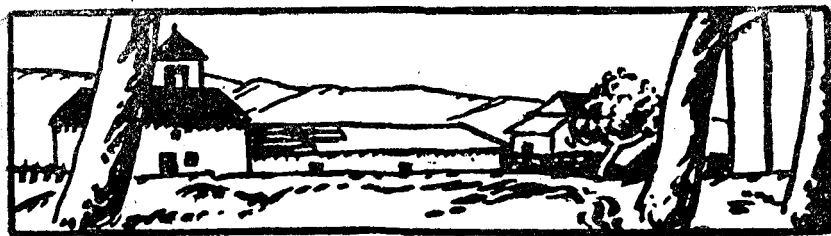
Mai puține resentimente și mai multă logică puteau arăta, care trebuia să fie datoria tuturor dela început. Dacă în 1920 veniam cu aceeaș solidaritate toți ardelenii și sprijineam guvernul Averescu, care oferia toate garanțiile unui guvern democrat și înțelegător pentru toate nevoile provinciilor, unde era astăzi democrația română? Deci, mai încet cu solidaritatea ardelenescă, căci aceea trebuia să se găsiască în raza *logice* și nu a *resentimentului*.

Câtă vreme unii oameni vor continua a face politică personală, să nu se mire, dacă pe urma lor Ardealul înregistrează rezultate ca cele de astăzi. In cecece privește partea a doua a învinuirii, aceea că noi nu am fost capabili să apărăm interesele Ardealului rugăm să nu se confunde sistemul de aci cu cel practicat de noi. Acei cari judecă situația obiectiv vor ști să facă această deosebire. O spunem cu inima liniștită, că tot ce e bine astăzi în Ardeal, este opera noastră.

Noi am fost și suntem optimiști. Avem deplină încredere în excelentele calități politice ale acestui popor. Reformațiunea ne-a adus limba românească la altar, contactul cu Roma ideea latinității, unirea cu vechiul Regat ne va aduce statul unitar național, răsărit din frământările și voința tuturor.

În fața acestor pași de uriaș se vor topi toate chițibușeriile mărunte, vor dispărea veleitățile de separatism, dimpreună cu încercările ridicole, de a „încăleca“ o țară, care s'a unit de bună voe.

OCTAVIAN PRIE.

Pe toate fețele

Despre statistică s'a spus; că se poate dovedi că ea orice: numai să știi cum s'o învârtești, cum să operezi cu cifrele. — și afacerea e aranjată. Unii au spus și despre canoanele bisericesti că ar prezenta aceeași elasticitate, uneori comodă dar alteori pricinuitoare de mari dispute și vrajbe; ai putea să dovedești adică, cu citate din ele, despre orice reformă că e canonică, sau anticanonică, — și despre orice înalt slujitor al bisericii că face să fie caterisit cu răii, sau vrednic este să fie categorisit între sfinți.

Acestea vor fi sau nu vor fi așa, nu e de competența noastră să ne amestecăm. Dar nu credem că ar putea să fie ceva mai variabil ca învârtire în toate chipurile, decât acel rezultat al experienței, al „înțelepciunii popoarelor“, care sunt proverbele, locuțiunile, zicătorile, pildele și cum se mai numesc.

Oricine poate să găsească, în acea comoară de citate, câte unul pentru felul său de a vedea, oricare ar fi felul acela. Nu e nimic ce nu poți să justifici cu un proverb, cu o zicătoare, cu o pildă, din câte lucruri poți să săvârșești pe lumea asta, din câte atitudini poți să iei față de viață și față de oameni, din orice linie de purtare ți-ai alege, fie îndeobște, fie în împrejurări anumite.

Așa, de pildă, s'o iau chiar de aci de unde ajunsei. Dacă aș mai lungi introducerea aceasta, aș putea să zic: s'o luăm încet fiindcă „graba strică treaba“; dar dacă prefer s'o scurtez, găsesc și atunci un proverb cu care să mă justific: „vorbă multă, sărăcie“.

— „Ce poți face astăzi, nu lăsa pe mâne“, îmi zice îndemnul d'a continua și d'a sfârși cronica aceasta. Dar dacă n'aș avea destul chef de lucru, aș putea să ripostez: stai frate, că „cu încetul se face oțetul...“ Atâta numai, că n'aș vrea să iasă cronica prea acră.

Îți place, sau nu-ți place, cum începe un lucru, îți zici, încântat, sau dezi uzonat: „ziua se cunoaște de dimineață“; dar dacă s'a întâmplat să te înșeli în aprecierea d-tale, găsești ș'atunci scăparea: „să ne judeci ziua, până n'a apus soarele“.

Mai ales pe vreme de campanie electorală are trecere multă zi-

cătoarea: „vorba dulce, mult aduce“; asta e când aduce cu adevărat ceva; dar dacă se întâmplă s'o sfeclești, atunci are și adversarul cu ce să-ți riposteze: „toată pasărea pe limba ei pierе!“

„Tăcerea e de aur“, — o fi și asta ceva; dar: „până nu țipă copilul, mă-sa nu-i dă să sugă“.

— „Calul de dar nu se caută în dinți“, — nu; dar troienii tot ar fi făcut bine să examineze ceva mai de aproape faimosul cal de lemn înainte de a sparge zidurile ca să-l aducă în cetate; căci: „mă tem de greci și când aduc daruri“, a spus marele preot al Troei Laocoon; — spre nenorocirea lor, troienii au ascultat de prima din aceste două zicători, probabil fiindcă Virgil n'o născocise încă pe a doua.

Indemnul la filantropie se coprinde în zicători ca: „Nici un bine nu e pierdut“, — uici o faptă fără răsplată...“ Dar răii neastâmpărați au născocit și ei: „fă bine și așteaptă rău“, — „pe cine nu-l lași să moară, nu te lasă să trăiești...“ Așa că, ori de te lasă inima, ori de nu te lasă, să faci binele, în comoara înțelepciunii popoarelor justificarea ți-o găsești deopotrivă.

— „Picătura cu picătură se face lacul“, zice avarul strângându-și bănișorii pe fundul lăzii; „să aduni la tinerețe ca să ai la bătrânețe“, să fii cruțator căci „dacă dai, n'ai...“ — Dar risipitorul: — „c'un rac, tot sărac“, — „odată trăește omul!“ — „ce-am avut și ce-am pierdut!...“

Lașul își justifică atitudinea prudentă în toate împrejurările, zicând: „Capul plecat sabia nu-l taie“, — și: „decât leu mort, mai bine măgar viu“. — Dar inimosul, mândru și îndrăzneț, are și el citatul lui: „Decât un an cioară, mai bine o zi șoim!“

— „Unde-i unul nu-i putere“, — zice acela care încercând un lucru nu-i merge și ar dori ajutorul deaproapelui. Dacă însă se întâmplă să nu iasă afacerea după dorință, hop cealaltă zicală: „Unde-s multe moașe, rămâne copilul cu buricul netăiat“.

— „Piatra care se rostogolește nu prinde mușchiu“, pilduește omul așezat neastâmpăratului; dar și aceasta e numai decât gata cu riposta: — „Fierul care stă pe loc, ruginește“.

— „Ce-i în mână nu-i minciună“, — și „nu da vrabia din mână pentru cioara din par“, — căci „mai bine azi un ou decât mâine un bou“, — zic toți cei chibzuiți, prudenți și circumspecți. — Dar când le abate s'o mai ia și pe coarda cealaltă, găsesc ș'acolo zicătoarea: „cine nu îndrăznește nimic, nu dobândește nimic...“

— „Obraznicul mănâncă praznicul!“ — „Norocul e al celor îndrăzneți!“ — Da, așa este; dar dacă se întâmplă s'o pățești, atunci cine e de vină că nu ți-ai adus aminte cum tot înțelepciunea popoarelor spune: „tot ce faci, fă cu socoteală și gândește-te la sfârșit“, căci „cine sare multe garduri, mai nimereste și în câte-un par...“

— „Ori Stan, ori căpitan“, — se avântă câte unul; altul însă, care preferă s'o ia mai domol, se gândește la slatul: „ține calea de mijloc...“

Dela părinți la copii se pot întâmpla trei lucruri: sau să fie și copiii tot la fel, sau să întrecă, într'o destoinicie sau alta, într'o ștren-

gărie sau alta, pe părinții lor, sau înșfârșit să însemneze o decădere a speței sau a spiței, o degenerare, o corcire. Toate trei cazurile înțelepciunea popoarelor le-a prevăzut în pravila ei. Dacă se întâmplă cazul dintâi, zice: „aschia nu sare departe de trunchiu“; — dacă se întâmplă al doilea: „capra sare masa, iada sare casa“; — dacă se întâmplă al treilea: „Ce folos că tat'său a fost domn, dacă el nu e om!“ Astfel n'ai cum s'o prinzi cu minciuna, comoara aceasta de pilduri, întâmple-se orice s'ar întâmpla.

Până ești tânăr, zice: „Omul dacă îmbătrânește...“ Iar dac'ai îmbătrinit tu însuși, îți aduci aminte de vorba: „Cinstește pe bătrâni, căci poți fi și tu bătrân...“ și zice: „Dacă n'ai un bătrân în casă, să ți-l cumperi“.

Rătăcitorul prin lumea aceasta citează zicătoarea: „Acolo mi-e patria, unde mi-e bine“. Dar patriotul zice: „Acolo mi-e bine unde mi-e patria“, căci „fie pâinea cât de rea, tot mai bine 'n țara mea“.

Democratul zice: „Opinca-i talpa țării“, și „Peștele defa cap se strică“; — dar conservatorul: „unde nu-i cap, vai de picioare“, și „nu clădi casa ta pe nisip“.

Întâlnești pe unul și zici, și crezi: „Cum e turcul și pistolul...“ Mai apoi însă, dacă te-ai înșelat, îți ceri iertare: „Aparențele înșală“. — „Haina face pe om“, ai zis întâi, — dar apoi ți-ai adus aminte că: „nu haina face pe călugăr“, și desigur această zicătoare nu s'a născocit anume numai pentru călugări.

Dar să mai lăsăm și altora să continue cu pildurile acestea. Noi să sfârșim cu anecdota care credem că arată, mai bine ca orice, cu câtă grijă trebuie să ținem seama de faptul că nu toată lumea se conduce după unele și același... proverbe:

— Un ovreiu trece pe stradă; dintr'o curte, un câine se repede la el cu lătrături furioase. Ovreiul țuști pe trotoarul din față. Acolo, un trecător îl întâmpină: — Ce te sperii, fricosule? Nu ști tu proverbul: „Câinele care latră, nu mușcă?“ — La care ovreiul, cu o mult adâncă filosofie, i-a răspuns: „Ba iu știu pruverb; da' nu știu dacă știe și chine“.

ION GORUN

Contribuția științifică a Ardealului la guvernarea țării

Problema administrativă este una din cele mai discutate din viața noastră publică. Incepând din prima zi a „preluării imperiului“ în Ardeal ea este pe buzele tuturor. Numai votarea Constituției a întrerupt, pentru un moment, firul preocupărilor împrejurul administrației. Și e firesc să fie așa. Administrația propriuzisă este cea dintâiu locomotivă care a dus între hotarele întregite exercițiul suveranității statului român. Și, cum pe vremea aceea toate locomotivele erau defectuoase, cea dintâi grijă a noastră trebuia să fie repararea cât mai urgentă a mecanismului ei. În acest scop, în cei cinci ani de stăpânire românească s'au pus la contribuție și cei chemați și nechemăți, ajungând astăzi în situația de a vedea un întreg cimitir de bune intenții, dar mecanismul mașinei e și mai defectuos.

Organizarea administrației publice e de cel mai viu interes în Transilvania, care atât înainte cât și după război își revendica reprezentarea tuturor noilor provincii și fiindcă se credea — și tot se mai crede, — că Ardealul reprezintă din punct de vedere al guvernării un aport, dacă nu mai mare, dar în orice caz egal cu acela al vechiului Regat. În o asemenea poziție de rivalitate începe guvernarea românească în Ardeal, făcând ca nota acestei mentalități să se impregneze asupra tuturor etapelor din o guvernare de cinci ani împliniți. Consiliul dirigent credea nemerit să dea mașinei hodorogite cea mai puternică presiune, pentru a o împinge în ogașa și la viteza de erii, fără să-și dea seamă că altul este statul. A urmat guvernarea generalului Averescu care, pornind dela scopul statului român, schimbă mecanicul reducându-i atribuțiunile exclusiv la mașina ce o conduce, unde, în urma împrejurărilor se și oprește. Sub guvernarea actuală ne găsim iarăși într'un stadiu extremist, când se schimbă și mecanic și mașină, fără considerare că drumul de fier este mai larg decât acela pentru care este construită mașina. Astfel, administrația noastră merge din ce în ce mai anevoios, descărcând în cale-i critici și patimi din ce în ce mai pătimase, împrăjurare care ne îndepărtează tot mai mult de perspectiva unei îndreptări.

În afară de experiențele nereușite, problema s'a agravat și prin faptul că, Ardealul nici pe departe nu s'a dovedit a avea aportul pretins. Făcând această tristă constatare nu ne gândim la funcționarii ad-

ministrativi, a căror muncă și pricepere nu a lăsat nimic de dorit, ci la spiritele diriguitoare ale Ardealului, cari au avut toate mijloacele ca să îngereze mersul administrației, tot așa, dupăcum — din nefericire — au dirijat cu o mare risipă de energie propaganda politică. Era o vreme când opinia publică a vechiului Regat s'ar fi aruncat fără nici o discuție în brațele Ardealului. Ardelenii erau așteptați cu nerăbdare să vie cu administrația și dreptul lor „civilizat“. Funcționarii superiori din ministere alergau în ruptul capului după izvoarele de drept administrativ din Ardeal pe cari, durere, nici până azi nu le-au găsit. Această epocă a creiat o nouă literatură a dreptului administrativ în Bucovina, și chiar și în Basarabia; volume întregi zac pe birourile ministerelor. Unele din instituțiunile acestor provincii au fost popularizate așa fel, încât sunt discutate cu o egală competență în tot cuprinsul țării, cum e cazul cu „zemstvele“ basarabene. Numai în Ardeal nu s'a creiat nici un fel de literatură. Iar când oamenii vechiului Regat au voit să cunoască la noi acasă, instituțiunile ce se apărau cu atâta cerbicie, am tras baricada și am strigat: stați! că aici e „carte funduară“ și „administrație apuseană“!... Dar ce anume este această carte funduară și care este administrația noastră apuseană, — nu s'a găsit nimenea să cuprindă în volum în întreg cuprinsul Ardealului, pentru a da „balcanicilor“ ocazie să se civilizeze. Această pretenție a vechiului Regat era cu atât mai justificată, cu cât, nicăiri nu se paradează mai mult cu titlul de „doctor“ ca în Ardeal și cu cât, aproape numai aceștia dau tonul în politica tuturor partidelor. Abstrăgând dela unele publicații recente de tot, juriștii ardeleni nu se silesc nici astăzi să umple acest gol, care se răsfrânge cât se poate de nefavorabil asupra provinciei, pentru conducerea căreia își revendică drepturi exclusive. Dar lipsa de ambiție — ca să nu presupunem altceva — merge așa de departe, încât chiar codul civil austriac și codul penal, cu procedurile acestora au fost traduse în românește de „licențiații“ vechiului Regat, deși știm că s'au instituit comisii de codificare, s'au conferit catedre și s'au monopolizat toate serviciile importante exclusiv pentru juriști, evident cu acest scop. S'au anticipat deci, toate onorurile penruca pe urma să nu răsără nimic, dar absolut nimic. Discursurile din alegeri și întruniri, precum și potopul de injurii din coloanele ziarelor de partid credem că exclud cu desăvârșire pretenția unei contribuții pozitive în această materie.

În această secetă intelectuală a Ardealului a apărut „Problema administrativă a statului român întregit“, în formă de „note și reflexiuni“ de dl Iosif Iacob, despre care dl Gr. Trancu-Iași publică în acest număr din „Țara noastră“ o înțelegătoare dare de seamă. Multă vreme încă, problemele de stat vor trebui tratate prin prisma actualității, pentrucă niciodată știința nu a cerut cu o mai mare grabă să fie aplicată ca acum, când se pun bazele naționale și moderne ale statului român. Mai ales trebuia să facă acest lucru un om de situația dlui Iacob, care, deoparte fiind profesor de drept constituțional, de alta ca fost prefect, este și om de administrație, ceea ce implică și calitatea de cetățean conștient. Pe teoria generală a științei administrative,

culeasă cu competența specialistului în materie, se brodează reflexiunile omului de administrație și a cetățeanului pregătit. Acesta e motivul, pentru care d-sa nu se mărginește numai la administrația propriu zisă, ci adună și din alte domenii tot ceceea poate arunca lumină asupra cărării ce are de urmat. Așa, în cadrele administrației, d-sa caută punctele de sprijin și din domeniul științei politice și constituționale. Cu o claritate remarcabilă face distincțiunea între noțiunea de consolidare și refacere și foarte interesant dezvoltă teoria democrației, despre care spune că la noi nu înseamnă acum decât un chaos: fiecare partid politic își construiește pentru trebuințele sale casnice o democrație a parte, cu intenția de a supralicita pe celelalte, fără să-și bată capul cu esența, cu fondul ei.

Adunând și lămurind cu competența omului de știință — cu care în trecut fie zis se ocupă nu numai dela „preluarea imperiului“ — noțiunile și elementele auxiliare, d-sa trage, în mod original, toate deducțiunile logice în vederea aplicării în practică a principiilor administrative consacrate de știință, pe întreaga scară a administrației publice. Gruparea materialului este atât de nemerit făcută, încât studiul dlui Iosif Iacob poate servi drept schelet unui temeinic proiect de reformă administrativă; *este o adevărată constituție a organizării administrative.*

Lucrarea d-lui Iosif Iacob are și două note originale cari merită să fie subliniate, mai ales că ele diferă de teoriile susținute până aci. D-sa combate teoria „pactului fundamental“, susținut — după cum se știe — de dl Romulus Boilă și dl Constantin Stere, cari cu acesta se năzuesc să justifice — până la convocarea Constituantei — suveranitatea exclusivă în Transilvania a „Marelui Sfat național“ și exercitarea acesteia prin Consiliul dirigenț — emanația acestui sfat — precum și legitimitatea „autonomiei provizorii“. Dl Iacob concludă că, o alipire la vechiul Regat în felul acesta nu mai este „unire fără condițiuni“, cum se spune în decretul proclamării acesteia. Nu mai puțin originală este și părerea că administrația unei țări este mai importantă decât Constituția. Toate experiențele din viața statului român, dinainte și după întregire, confirmă întru toate această părere.

Aceste calități indiscutabile ale lucrării, fac să treacă oarecum neobservate reflexiunile cam exagerate de ordin pur politic, intercalate alocurea prin cuvinte prinse din frământările politice militante. După cum am spus și mai sus, criticismul sterp, trâmbișat de un număr mare de oameni, nu poate fi considerat drept atribuție pozitivă. Aceasta pentru că primim și noi fără rezerve dictonul citat de dl Iacob în prețioasa sa carte: „faptele noastre sunt străbunii noștri“. Prin urmare, nici din frământarea care a creiat aceste exagerări, să nu reținem decât faptele.

În afară de valoarea științifică și utilitară, cartea dlui Iosif Iacob constituie și un drum nou în frământarea politică a Ardealului, singurul care l-ar putea reabilita, dacă va fi bătătorit de mulți juriști de talia dlui Iacob. Și poate, cândva, străbătând măcar o etapă din acest drum al muncii pozitive, va striga din nou vechiul Regat: să vie ardelenii...

P. NEMOIANU

Prin valurile tulburi ale vieții...

D-ei V...

I

Tolănit pe iarbă, la umbra unui prun în grădină, citeam cântul al șaselea din Iliada. Cartea asta n'o luasem în mâni de douăzeci de ani și acum mi-se părea frumos, fermecător, fiecare vers al lui Omer. Citeam câte zece rânduri și mă opriam, ca să dau zbor fantaziei către vremea tinerețelor și să reconstituiesc silueta bunului profesor de grecește. Părea că-i văd picioarele, cum băteau podeala și ne dovedeau, că exametru are într'adevăr șase picioare....

Și tot așa, până către sfârșitul cântului al șase-lea, când Hector spune Andromacăi ultimele cuvinte de adio :

„Inima nu-ți amără fără cumpăt, sărmană femeie.....“

Și am adormit și am întinerit de odată. M'am revăzut pe băncile școliei, cu mustața abia mijită, cu chipiul dat pe ceafă și cu Iliada în mână. Citeam duioasa și exametrica convorbire a lui Hector și Andromaca, fiecare vers de câte trei-ori, ca să-mi rămână în minte.

Cum banca mea era lângă fereastră, din când în când aruncam priviri înspre stradă. Vedeam pe fericiții trecători, cari își urmau drumul fără să bănuiască măcar, că în lumea asta a fost odată un Hector și o Andromacă...

Așa făceau și alți colegi, la alte ferești.

De-odată am simțit, că se închide cartea dela sine, ca de-o mână nevăzută. O mică Andromacă, cu rochie scurtă, vânătă, veșnica uniformă a școlilor de fete, cu ghete galbene și cu cărțile subsoară, trecea pe stradă... Alba, nemuritoarea Andromacă alui Omer a dispărut de-odată, colo, pe sub zidurile Troiei...

Andromaca cea vie și muritoare îi făcea o strașnică concurență.

„Priveam perdut pe urma ei,“ până-când, a dispărut sub poarta școliei de fete. Așa „ca la întâmplare“, mi-a aruncat o privire și ea, o privire fugară, care m'a făcut să simt un dor nebun de viață...

Câți-va colegi s'apropiară de fereastra mea.

— Măi băieți, — le-am zis, — eu m'am săturat de școală. Am învățat destul, mă duc acasă, mi-e dor de viață! Ce am eu cu Hector și Andromaca? Așa-i de frumoasă viața și eu mă sting aici, între zidurile astea...

— Așa-i, așa-i! — strigară toți într'un glas, și alergară pe la cuiere, să-și îmbrace paltoanele.

Veseli peste măsură, ieșirăm în curtea școlii. Aerul ni-se părea proaspăt și dulce... era aerul libertății...

De-odată vedem pe profesorul de grecește, cum aleargă cu un sul de scrisori în mână, către noi. Ajuns în dreptul nostru se opri brusc și ne întrebă zimbînd:

— Ce faceți, măi băieți?

Unul mai voinic, i-a spus tot, tot...

— Măi băieți, — ne zise blîndul profesor, — știți voi, că Iliada are douzeci și patru de cînturi? Iar voi sunteți numai la al șaselea? Știți voi, că după Iliadă urmează Odisseia? Știți voi, că și viața își are Odisseia ei? Iar la Odisseie numai așa poți s'ajungi, dacă..... ai rumegat întîi cele douăzeci și patru de cînturi ale Iliadei.....

Zicînd acestea, se apropiă de mine și mă scutură de umeri.

II.

..... și.... m'am trezit. Era băiatul meu, micul Astyanax al Andromacăi mele.

— Tăticule, să vii în casă. Te-așteaptă cineva...

M'am dus. Erau doi musafiri, dragi; un fecior și-o fată... El era profesorul de grecește al liceului din orașul apropiat, un băiat ca de douăzeci și șase de ani. (El îmi împrumutase Iliada). Iar ea, Letiția cea pururea veselă, fata unei doamne văduve din sat, prietena nedespărțită a fetelor mele.

Știam de ce-au venit. Ei îi dete târcoale toată vara. Acum era către toamnă, iar către toamnă târcoalele se sfîrșesc de obicei la popa.

Le-am povestit visul.

— Vedeți, — le-am zis la urmă, — ce deosebire între vis și realitate! În vis — *despărțirea* lui Hector și Andromaca, în viață — *întîlnirea*. Voi să nu uitați, că în viață sunt și despărțiri, nu numai întîlniri.

Se strânseră de mână, iar eu, le-am scris... contractul de căsătorie

Cînd să-l iscălească, șerpoaica de fată mă privi țintă în ochi și mă întrebă, fără măcar să zâmbească:

— Ce zici, părinte? Nu suntem noi prea tineri?

— Letițio, — i-am răspuns, — tu nici-odată n'ai vorbit cu mine fără să râzi și acest „eveniment“ în viața ta ar putea să fie răspuns la întrebare. Dar spune-mi, dacă v'aș zice că sunteți prea tineri, n'ați iscăli contractul?

Iși mai strânseră odată mâinile și... iscăliră. Apoi, mai povestiră cu preoteasa și cu fetele și se ridicară să plece.

Când le-am întins mâna, nu știu la ce mă gândiam. Le-am zis:

— Călătorie bună!

Acum Letiția se porni pe răs și după ea toți cei din casă.

— Mersi, părinte, — îmi zise abia stăpânindu-și răsul. Călătorim departe, tocmai... două sute de pași. Doamne ferește, să nu ni-se întâmple ceva în drum.

N'am cedat.

— Acum îți spun Letițio, — i-am zis scuturându-i cu putere amândouă mânuțele, — că ești prea tânără... Tu crezi, cu numai două sute de pași ține călătoria voastră?

— D'apoi cât?

Și își plecă ochii la pământ. Era serioasă, cum n'am văzut-o nici-odată.

— E mult mai lungă. Iar drumul nu-î totdeauna așa neted ca dela noi până la casa voastră... Voi vă urcați într'o barcă împodobită cu flori și porniți împreună... prin valurile vieții... Vai, dacă ați ști, cât sunt de tulburi valurile astea câte-odată....

Letiția își privea emoționată logodnicul, iar eu... am tăcut. N'aș fi vrut să văd o lacrimă în ochii ei. Le-am mai zis odată, zâmbind părintește:

— Călătorie bună!

— Mersi, părinte!

I-am însoțit până la poartă, iar cu privirile... până la poarta lor. Când să deschidă, s'au mai întors odată către noi și ne-au făcut un semn prietenesc cu mâinile.

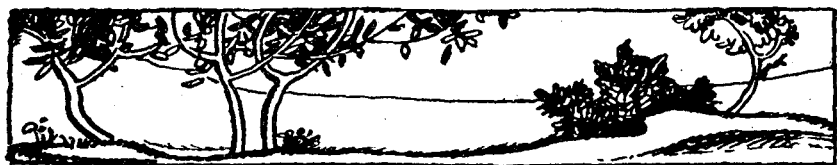
Eu le-am făcut un semn de binecuvântare și le-am strigat:

— Călătorie bună!

Așa-i!

Prin valurile tulburi ale vieții, călătoriți în pace!...

SEPTIMIU POPA

O stupidă brutalitate

Nu se poate numi altfel polițieneasca percheziție domiciliară făcută deunăzi la Timișoara prietenului și colaboratorului nostru Petre Nemoianu, fost prefect de Caraș-Severin. Ea dovedește încă altceva: penibila dezorientare pe care a produs-o până și în cercurile conducătoare basmul cu uneltirile criminale ale „fascismului” din Banat. Căci, importana vizită și violenta răscolire de sertare din casa dlui*P. Nemoianu s'a săvârșit cu toate formele legale, după cererea expresă a perchetului din București și — fără îndoială, — la dorința dlui Jean Th. Forescu, ministrul Justiției.

Iată de altfel, teribilul document, în textul original :

Noi, judecătorul de instrucție de pe lângă tribunalul Timișoara, în urma comisiei rogatorii Nr. 4331 din 19 Sept. 1923 Jud. de instrucție Ilfov cab. 7, în baza §§ 98, 169, 170, 173 și 176 al proc. pen. ordonăm percheziția domiciliară și sequestrarea tuturor obiectelor (scrisori, epistole, documente) eventuale aflate în domiciliul dlui Nemoianu locuitor în Timișoara, cari obiecte sunt în posesiunea lui, pot fi în legătură cu infracțiunile comise de susnumitul, ori pot servi ca probe ori produse crimei în decursul în procedura penală. Cu efectuarea percheziției încredințez poliția de stat Timișoara.

Datele urmăririi de până acum servesc ca baza unei bănueli, că inculpatul ar fi membru unui complot, care tinde direct la ordinea și siguranța statului, deci se arată de a fi culpabil de crimă în contra siguranței statului (§ 152 cp. ?*)

Deoarece, o temeinică bănuială că prin percheziția domiciliară se pot afla obiecte ori documente care vor deveni culpabilitatea inculpaților percheziția domiciliară și sequestrarea a fost de ordonat.

Timișoara la 20 Sept. 1923.

Dr. FARCHESCU
judecător de instrucție

După cum se vede, deciziunea nu conține nici un fapt precis — nici măcar o aluziune — dar prevede sequestrarea tuturor hârtiilor compromițătoare ce se vor afla. (Dacă se vor afla). Despre vinovă-

* Semnul întrebării dela sfârșitul aliniatului al doilea (după § 152 cp) este pus de judecătorul de instrucție.

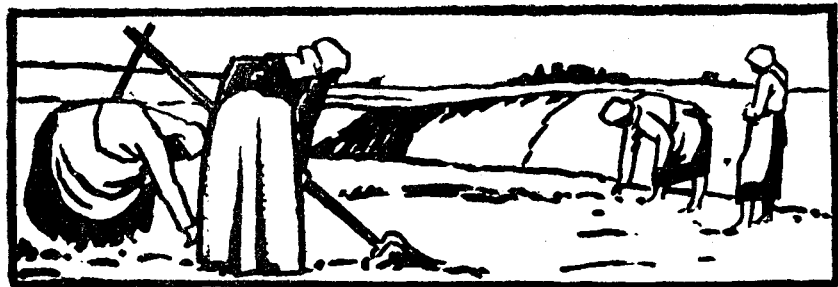

ția celui vizat se vorbește în termeni aproape categorici, — în schimb judecătorul de instrucție din Timișoara a adăugat un semn de întrebare foarte caracteristic în dreptul articolului de cod invocat în sprijinul inutilei brutalități săvârșite. Înarmat cu acest document, judecătorul de instrucție din Timișoara, însoțit de un delegat al parchetului din București, judecătorul Papadopol, de un subinspector dela Siguranța generală și de câțiva polițiști din localitate, — cu toții oamenii cari se scoală foarte de timpuriu, — au pătruns în ziua de 21 Septembrie, la orele 4 dimineața, în locuința dlui P. Nemoianu, răscolind prin toate colțurile, puricând toate hârtiile, punând la o parte câteva scrisori neînsemnate, — cine știe, la ce vor servi? — fără să dea nici o explicație, fără să acorde o singură lămurire, și, ceeace e mai curios, fără să redacteze vre-un proces-verbal pentru constatările făcute. Aproape două ore cât a durat această operație, îndeplinită fără nici o condescendență, cu asprime și cu răsteli înainte de răsăritul soarelui, d. P. Nemoianu a cerut tot timpul să i se spună ceva asupra pricinelor cari motivau onoarea unor oaspeți atât de harnici. Nici un răspuns n'a primit. Oaspeții au găsit cu cale că nu e de datoria lor să procedeze cu un onest intelectual, cu un distins publicist, cu un om care a stat în fruntea administrației unui județ, — și care se va întoarce acolo din nou, — altfel decât se procedează cu orice infractor de rând.

Până aici, e partea revoltătoare a întâmplării. Este însă și o parte amuzantă. Perchiziția dela fostul prefect de Caraș-Severin are o origine delicioasă. În Banat circulă, adică, mai multe manifeste, încadrate în tricolor, unde se vorbește de o anumită „fascie română”. Manifestul, în care nu se poate descoperi nici cu microscopul o intenție revoluționară, e anonim. Se indică pentru primirea adesiunilor o simplă adresă: *Timișoara, strada Mătăsari II*. Ei bine, pe colțul unui asmenea manifest, o mână (anonimă până acum) a scris cu cerneală violetă această indicație: „locuința dlui dr. P. Nemoianu, fost prefect”, și a trimis tipăritura astfel complectată, — nu știu unde. Evident că denunțul era fals, mai întâi de toate pentru că dl. P. Nemoianu... locuiește în altă parte. Dar vigilenții apărători ai ordinii publice, asmuțiți de comentariile *Patriei* din Cluj și ale *Luptei* din București n'au mai stat la gânduri și au năvălit în domiciliul prietenului și colaboratorului nostru, cu toate că acesta desmințise prin ziare interesata insinuație. Nu ne mirăm de nervozitatea presei „independente” dela noifată cu așa zisele comploturi antisemite. Să ni se dea voie însă, să nu privim cu aceeași ochi: când guvernării înșiși pierd busola, ordonând asemenea acte absurde, pripite și jicnitoare.

În orice caz, ținem să se știe, că d. P. Nemoianu, cu ale cărui articole publicate aici suntem de perfect acord, a stat în ceeace privește activitatea sa publică, sub îndrumarea direcțiunei „*Țării Noastre*” și prin urmare se găsește astăzi sub ocrotirea acesteia.

ALEXANDRU HODOȘ

Cronica politică

Știrile senzaționale

Am stăruiet de mai multe ori în paginile acestei reviste, — care nu este totuș o publicație informativă, — asupra așa ziselor „reportaje politice“ a unei anumite prese din Capitală. O vinovată rea credință, dedesuptul căreia mișună o legiune întreagă de interese ascunse, fășnește din toate coloanele acestor strigătoare tipărituri. Cea mai insalubră imaginație gazetărească sare de pretutindeni în obrazul cetitorilor naivi, stropindu-l cu o ploaie de minciuni, cari dezorientează și pe cei mai neincrezători. E o întrecere morbidă de știri senzaționale, cari se încrucișează, se alungă și se contrazic, impestrișând pagini întregi cu titluri alarmante, cu litere de-o șchioapă, cu interjecții interminabile. În fiecare ceas, la fiecare ediție, realitatea e pălmuită cu violență și bunul simț suferă ofense mortale, căci un singur lucru interesează pe speculatorii celebrelor bombe dela „ultima oră“ : cum să salte negustoria mai bine. Scrupule față de clienții din marele public? Respect pentru adevăr? Onestitate profesională? Acestea sunt neplăcute prejudecăți de mult isgonite din breviarul comercial al vânzătorilor de haine vechi sau al negustorilor de noutăți confecționate gata.

Obiceiul acesta nu e recent. Cei cari își amintesc puțin viața politică din vechiul Regat, cunosc în deajuns atitudinea ziarului „Adevărul“ din vremea conflictului romano-bulgar din 1901. Relațiunile dintre cele două țării vecine deveniseră atunci prea încordate. Erau temeri serioase de un conflict armat. Cercurile conducătoare din București se arătau foarte îngrijorate și se străduiau să culmeze spiritele agitate din țară. O singură notă stridentă turbura această străduință de a se menține pacea. Era tonul ziarului „Adevărul“, care prin aceleaș mijloace ațățătoare, prin vești alarmante, prin articole veninoase, căuta să întrețină atmosfera de enervare, împingând par'că dinadins spre un desnodământ violent. Atitudinea aceasta a părut la început inexplicabilă. Mai târziu însă, totul s'a lămurit, când s'au dat publicității scrisorile prin cari directorul de-atunci al „Adevărului“, — dl.

C. Mille dela „Lupta“ de astăzi, — trimetea instrucții redactorilor săi să întrețină suresciterea din opinia publică, pentrucă astfel „crește tirajul.“ Căzul a făcut fi-rește vâlvă mare... Dar, faptele s'au uitat repede (este o bună dispoziție românească pentru amnestie) și „Adevărul“ a rămas și mai departe un organ de... informații.

Ce fel de informații însă! Cetiți colecția numai pe o săptămână a acestor gazete, — cari în ultimii ani s'au înmulțit considerabil, — și confrunțați cu dovezi palpabile constatările noastre săptămânale de aici. Mai întâi, purificați caraghioasele inexactități.

Îată, de pildă variațiile pe tema remanierii. În fiecare zi, altă versiune. Luni de-arândul, dela o ediție la alta, se întârșează noi „combinațiuni“. În două ziare deosebite, tipărite pe aceeaș stradă, oferite trecătorilor de aceiaș țigănuși gălăgioși, sunt două destăinuiri „din sursă sigură“, cari se bat cap în cap. Toți miniștrii actuali sunt svârliți afară, pe rând, și portofoliile lor trec din mână în mână, cu o iuțeaă vertiginoasă. D-l Iacob Rozenthal menține pe d. general Văitoianu, d-l Albert Honigman nemulțumit îl înlocuiește, cu d. Ion I. Brătianu. Sau viceversa. Nu importă. Și pentru că toate soluțiile au fost născocite, în ziua când remanieria într'adevăr se face, „Adevărul“ și „Lupta“ decretează, solemn: „După cum am anunțat...“

Dar basmul cu „fascismul“? Săptămâni de-arândul, pe pagina întâia, pe pagina două, pe pagina patra, peste tot, descoperiri minunate, lovituri de stat urzite în umbră, inițiale de ofițeri surprinși asupra pregătirilor revoluționare, denunțuri, prăvălitate toate între două sughițări enorme de frică și amestecate într'un sos ignobil de prost roman foileton. Situația externă, firește, e și mai gravă. Între Serbia și Italia s'a redeschis amenințătoare cearta pentru Fiume. D-lui Iacob Rozenthal îi miroase a praf de pușcă. În Bulgaria s'a deslănțuit războiul civil și întreaga peninsulă balcanică e amenințată să ia foc. D-lui Albert Honigman îi e e frică totdeauna de complicații.

Mintea bietului cetitor e ca o minge pe care nevoia de senzațional o asvârlie dela un hotar la celălalt. Ne aducem aminte. acum un an, ce zarvă mare era în redacțiile „Adevărului“ și a „Luptei“, cu prilejul încoronării Regelui. Dacă ar fi dat crezare înfierbântatelor acces de îngrijorare cari apăreau zilnic în cele două monitoare „independente“, cetățenii pașnici din Roșiorii de Vede sau din Urlați ar fi putut să creadă că Ardealul fierbe, că spiritele sunt atât de agitate și lumea atât de nemulțămită, încât dezastrul e inevitabil și toate preparativele sunt făcute pentru ca o nouă mare adunare națională să se țină la Alba Iulia, revizuiuindu-se complect „condițiile“ unirei.

N'a fost nimic. Nu e nimic. Și nu va fi nimic. Noi am întreprins aci o acțiune de demascare a acestor șarlatani ai mașinelor rotative, și credem că vom isbuti să tăiem drumul unor nefaste efecte ale tiparului asupra sufletului minciunei. Deci, până una alta, — la coș cu știrile senzaționale!

ION BALINT

GAZETA RIMATĂ

Leacurile Voivodului

— „Ce credeți despre Mica Antantă?”
— „Cred că d. I. G. Duca, ajutat de
forcepsul dlui Beneș, va reuși să-i taie
buricul”.

(Interviewul dlui Al. Vaida)

Cetițați cu toții hazlia lui proză
In Lupta și'n Patria, iarăș:
Pe vremuri cumplite de chin și nevroză
E lucru de preț, un tovarăș...
El are în geantă remedii la toate
Și-i mare 'nvățat, Voevodul,
De boala-i cumplită el singur mai poate
Să vindece 'n fine norodul.

Situația țării e gravă, firește,
Primejdii se strâng la hotare,
Dar Vaida cu grije pe toți ne păzește
Și singur rețeta o are.
Români! prin urmare, goniți orice frică:
Știința doboar' inamicul; —
Antanta-i debilă, Antanta e mică
Dar ia să-i tăiem noi buricul!

Cangrena se-așează pe noi, ne omoară,
Necinstea se-așterne în straturi
Nu-i timp să vorbim num'ășă, într'o doară,

*Și nu-s de ajuns numai sfaturi.
Voivodul cunoaște și practică felul
Acestor adânci tăieturi, —
Aminte și-aduce, de când cu scalpelul
La Karlsbad scotea bătăături...*

*Năvală au dat pretutindeni străinii
(La Bursă și 'n Laboratorii)
In trupul națiunii ei stau cași spinii:
Excrocii și speculatorii...
Puternice glasuri mereu se ridică
— „Din țară să iasă afară!”
Dar Vaida n'aude, și nu le aplică
O doză de sare amară...*

*Avem, ca'ncheere, o singură jale
Destinul e vitreg, stupidul,
Ne ducem cu „suta“ pe-a Styxului cale,
Partidul, vai mie! partidul...
Voivodul se sbate, asudă amarnic:
Injecții, ventuze, o mie! —
Dar truda e vană, și totu-i zadarnic:
Partidu-i cu paralizie!*

*MIȚA BURGHIU
moașă cu diplomă*

INSEMĂRI

† Partenie Cosma. Se duc, una câte una, frumoasele figuri ale trecutului nostru de luptă. Ieri, s'a stins flacăra neastâmpărată care infierbântase glasul de tunet al părintelui Lucaci. Astăzi, ne părăsește Partenie Cozma, seninul fruntaș care a stat câteva decenii de-arândul în fruntea tuturor manifestărilor noastre naționale, pe toate tărâmurile de activitate.

Zeci de ani a condus destinele înfloritoare ale băncii „Albina“ din Sibiu, îndrumând întreaga mișcare economică din Ardeal, atât de strâns legată, pe atunci de bunul mers al tuturor așezămintelor noastre culturale. Și zeci de ani a stat la primul post politic militant, reprezentând în Camera din Budapesta rezistența noastră de rasă, față de dușmănia stăpânirii maghiare. Colaborator alături de mitropolitul Șaguna la întocmirea Statutului organic al bisericii ortodoxe din fosta Ungaria, Partenie Cosma a luat parte neîntrerupt la toate congresele bisericesti, desfășurând și în această privință o activitate stăruitoare și luminată.

În fața proaspătului mormânt depunem trista noastră închinare, salutând cu pietete amintirea unuia din cei mai străluciți reprezentanți din marea generație a înaintașilor.

Planurile „fasciste“ ale dlui Goga. *Lupta* vorbește de ele cu un lux încărcat de amănunte, destăinuind conversații cu d. Ion I. Brătianu, denunțând o apropiată acțiune a directorului *Țării Noastre*, și tremurând de frică în fiecare din coloanele ei îmbăcsite de cerneală insalubră. Șloimzonii se agită de geaba, și mult prea de timpuriu. E o cheltuială de nervozitate pe care dorim s'o cruțăm. Într'adevăr, d. Octavian Goga ne declară că va anunța din vreme proiectele sale. Deocamdată are altă treabă: prepară untul de recină, într'un cazan amenajat special în sala inchiizitorială din „castelul“ dela Ciucea...

Când drasticul purgativ va fi gata, — vom aviza.

„Tovărășii urâte“. Subt acest titlu, gazeta populară a d-lui Sebastian Bornemisa: *Lumea și Țara*, înregistreză felul în care partidul național a „descălecat“ în Basarabia și se ridică indignată împotriva faptului că ilustrii matadori ai comitetului de o sută din Cluj n'au putut strânge la Chișineu decât adesiunea d-lui dr. Cohan Bernstein și a altor... fruntași de același soi.

Lumea și Țara adaugă: „și ne vine

rău, nu știu cum, când ne închipuim pe acest domn și pe mulți alți semeni de-ai lui luând parte la sfaturile partidului național alături de dnii Maniu, Goldiș și alții. Inceputul acestei tovărășii se face azi la Basarabia, ca mâine el să se urmeze și cu Ardealul de bună seamă. Urâte tovărășii, pe care ochii noștri nu ar dori de loc să le vadă și nici de ele să auzim!..“

Urâte tovărășii, fără indoială. Noi de când o spunem? Dl. Sebastian Bornemisa dă dovadă însă de oarecare naivitate când se mai miră și se mai indignează în fața acestor lucruri. Simpaticul redactor al gazetei *Lumea și Țara* ar trebui să știe că d. dr. Cohan Bernștein dela Chișineu e nepot de văr al fratelui mai mic Ignaf Renner, care, cași fratele său mai mare Max, sunt amicii d-lui Vaida, și furnizorii săi de piele și de tantieme dela fabrica din Cluj, cu acelaș nume...

Deci, *întâi* în Ardeal, și *pe urmă* în Basarabia, cu recomandările de viitoare, iată drumul partidului național.

Vine dela Olpret! După o îndelungă tăcere, pe care au regretat-o deopotrivă și partizanii săi politici și amatorii de proză veselă, d. Alexandru Vaida, — adversarul nostru și prietenul băncii „Marmorosch Blank“, — a descins în arena publicistică printr'un interview acordat ziarului *Lupta*. E un eveniment atât de însemnat, încât cetitorii vor înțelege tentația care ne-a încercat, pe noi aceștia dela *Țara Noastră*, de a scoate cu acest prilej un număr special închinat dlui Vaida... Interviewul este într'adevăr admirabil. Singurătatea dela Olpret, unde fostul prim-ministru n'are altă neplăcere decât o vie discuție cu țărani în privința islazurilor de pe moșia sa, e prielnică pentru meditații politice și exerciții de stil. Din acest repaos fecund trebuia să iasă ceva. Și a ieșit... iată ce a ieșit.

Mai întâi, o genială caracterizare a situației externe:

— Ce aveți de spus despre rolul Micei Antante în politica europeană? a întrebat redactorul *Luptei*, care, din întâmplare, de data aceasta era român.

— Sper că d. I. G. Duca, ajutat de forcepsul dlui Beneș, va reuși să-i taie buricul... a răspuns d. Vaida, cu gravitatea unei moașe comunale, care ar fi trecut cândva prin fruntea ministerului Afacerilor străine.

Apoi, tot atât de tranșant, se rezolvă și serioasa problemă internă a frământărilor din Universitate, ironizându-se redicările studentești. De data aceasta, mărturisim drept, nu mai recunoaștem Olpretul. Intreg pasagiul cu pricina, după câte aflăm, este tradus din ungurește, și autorul lui e cunoscutul patriot și om de bine Izidor Renner, cu care d. Vaida întreține de câțva timp întense legături sufletești prin fabrica de piele dela Cluj...

Intre Olpret și Renner, atât politica externă cât și politica internă, merg de minune. *Lupta* servește de interpret și Honigman se bucură. Prin urmare toate sunt în regulă.

Informatorii lor. E foarte caracteristic pentru moravurile unei anumite părți din presa dela București, chipul în care această presă e informată despre cele ce se petrec în Ardeal. Și mai ales e interesant de știut cine sunt aceia cari dau informațiile. Cazul ziarului *Presa* e tipic. Până mai ieri, oficiul acesta de a lămuri opinia publică din vechiul Regat asupra frământărilor și necesităților locale îl îndeplinea prea cunoscutul gazetar de răspântie d. Leonard Paukerow, fost copil de țată în Polonia rusească, fost expulzat ca suspect din România înainte de război, fost redactor în slujba contelui Tisza la Budapesta și fost om de încredere al dlui Honigman la

Cluj. Astăzi din motive cari nu ne interesează (dar cari nu pot fi decât argumente de teighea) Pankerowul a fost aruncat peste bord.

Locul Leonardului însă n'a rămas multă vreme neocupat. Aflăm că *Presa* și-a câștigat repede un nou corespondent, în persoana unui colaborator al ziarului *Keleti Ujság*, rudă cam de departe cu numitul Paukerow pe care-l înlocuiește. Deci, acest salariat al gazetei editate de fabrica Renner a ajuns omul de încredere al ziarului partidului național din București... Foarte bine. Schimbul s'a aranjat în condiții normale. În locul evreului rusesc a fost angajat un evreu-maghiar. Și telegramele, reportajele, anchetele, trec dela Cluj spre strada Sărindar, pe de-asupra capetelor românești, pe care vor cu orice preț să le zăpăcească.

Luăm act. Dar nici de atâta trecere nu se bucură d. Iuliu Maniu la *Presa* (sau d. Vaida la fabrica Renner) încât să fi dat delicata însărcinare unui alt membru al partidului național care să fie greco-catolic?

„Fascism“ în armată? Am cetit și noi reportajele isterice, cu „senzaționalele“ descoperiri făcute în rândurile armatei, și am avut încă odată obișnuita grimasă de greață în fața stupidei povești cu „lovitura de stat“ care se pregătea pentru primele zile ale lunii Octombrie. Ministerul de război a dat un comunicat răspunzând știrilor răspândite și afirmând că întreg „corpul nostru ofițeresc este conștient de chemarea lui în stat și prin urmare a fost, este și va rămâne neclintit numai la datoria lui“.

Comunicatul, ce e drept, a fost, este și va rămâne — cam vag. Prin urmare, el nu ne-a prea luminat, și noi credem că se putea opune, o desmințire mai categorică. Discreditarea armatei a fost totdeauna programatică pentru „presa

independentă“ dela București. Mai ales în timpul din urmă, a început să se exploateze și această chestiune, spre legitima indignare a celor vizați. Constatăm deci cu satisfacție că la picioarele noastre, cari s'au întins de-atâtea ori spre rozenthalii și honigmanii români ca să schițeze gestul consacrat, se mai asociază încă alte zeci de mii de picioare din toate colțurile țării. Dacă din aceste picioare, jumătate, sau chiar trei sferturi sunt ofițerești, acesta este un caz de absolută normalitate, care are toată aprobarea noastră.

Apărătorii ordinii. Nu veți ghici, de sigur, cine sunt. Răsfoiți însă tipăriturile distribuite pela chioșcuri de rozenthalii și honigmanii Capitalei și veți vedea subita antipatie pe care aceștia au contractat-o dintr'odată față de mișcările populare. Nimic nu le mai place din ceea ce este frământare a mulțimei și curent în opinia publică. Vor liniște, ordine și — la urma urmei — chiar represiune. Speriat, *Adevărul* anunță o „conspirație împotriva regimului liberal“. Alarmată, *Lupta* pomenește despre o dispoziție „contra partidelor vechi politice“. Iți vine să te întrebi, de unde până unde a devenit *Adevărul* un apărător al „șobolanilor“ de-odinioară, și cum se face că *Lupta* ia sub aripa ei protectoare politicianismul pe care până ieri îl combătea — și îl incasa?

Explicația e simplă. Curagioșii adulatori ai opiniei publice simt că de data aceasta, vântul suflă puțin cam împotriva lor. Deunăzi, când bomba lui Max Goldstein a explodat asupra băncii ministeriale, gestul era explicat, era scuzat, era chiar justificat. atentatorul apărea ca talmaciul demn de milă al unor nemulțumiri generale. Acum, când taraba cu maculatură e amenințată la rândul ei, apostolii libertății s'au prefăcut în infocați susținători ai măsurilor restrictive.

Se înțelege, edificiul României întregite e mai puțin prețios, pentru dumnea-lor, decât sala mașinelor lor de cules...

Anecdota d-lui Vaida. Pomenim în altă parte despre epocalele declarații ale d-lui Vaida. Nu e vina noastră dacă mai spicuim și în acest loc o mică perlă, nu ne putem răbda să n'o împărțăm cetitorilor noștri și pe aceasta. E vorba de o anecdotă cu tâlc de subt care, chipurile, s'ar zări urechile de revoluționar ale năvalnicului fruntaș. Întâmplarea cu pașa din Buda, se înțelege, e scoasă tot din istoria Ungariei, de unde își pompează d-nul Vaida pilduirile sale cu orice ocazie, și ea ar vrea să arate că și subt tăcerea Ardealului, ca altădată în Buda, mocnește primejdia. „Nimic nu este mai periculos decât apele liniștite“.

Anecdota n'are nici un haz. Că va fi cândva sau nu va fi această mult lăudată și mult anunțată revoluție, nu se știe însă. Un lucru se știe, cu siguranță, că nici d. Renner, nici d. Adolf Ștern, nici d. Vaida nu vor fi în fruntea ei. Și mai e încă ceva. În vremuri de revo-

luție se cam trage cu pușca iar consiliile de administrație nu mai dau nimănui jeoane de prezență.

Cum ar putea înfrunța distinsul „ciocoi“ dela Olpret aceste două riscuri mortale?

Protocoloalele Sionului. Celebrele „*Protocoloale ale înțelepților din Sion*“ au apărut în traducere românească, datorită d-lui I. I. Moța, și se află de vânzare la librăria ziarului „Libertatea“ din Orăștie. Cartea a stârnit mari discuții la apariția ei, unii contestându-i autenticitatea. „*Protocoloalele înțelepților din Sion*“ e oricum, o lucrare foarte interesantă, care merită să fie citită, pentru machiavelismul talmudic a cărui codificare pare să fie.

Ediția românească e sporită cu bogate adnotări, nespuse de elocvente, în legătură cu situația dela noi, și cu precise contribuțiuni la lămurirea procesului demografic întâmplat înăuntrul hotarelor României.

Prețul unui exemplar e 25 lei. Se află de vânzare la toate librăriile românești.